BÅSTADS KOMMUN

PROGRAM
HANDLINGSPLAN
POLICY
RIKTLINJE

Riktlinje för medicinsk specialkost och anpassade måltider i Båstads kommun

Antagen av: Kommunstyrelsen den 13 maj 2025
Diarienummer: KS 000357/2025
Giltighetstid: Tills vidare
Tidpunkt för senaste revidering: Maj 2025
Relaterade styrdokument:
Dokumentägare: Teknik och service, måltid- och lokalvårdschef

Innehållsförteckning

1 Riktlinjer för medicinsk specialkost och anpassade måltider i Båstads kommun 3

2 Anmälan av medicinsk specialkost och sjukvårdsintyg 3

3 Medicinsk specialkost 3

Rätt mat till rätt person 3

Laktosintolerans 4

4 Anpassade måltider 4

Identifiering av vem som har behov av anpassade måltider 4

En stegvis anpassning av måltiden 4

5 Tre-stegs processen 5

6 Slutord 7

7 Referenser 8

1 Riktlinjer för medicinsk specialkost och anpassade måltider i Båstads kommun

Detta dokument innehåller information om hur Båstads kommun arbetar med hanteringen av medicinsk specialkost och anpassade måltider. Målsättningen är att ge förutsättningar att erbjuda likvärdigt omhändertagande av barn och unga, liksom att skapa samsyn **inom** Båstads kommuns förskolor/skolor**.** Utgångspunkten för riktlinjen har varit de nationella rekommendationerna från Kost & Näring: Nationella rekommendationer - Kost & Näring (kostochnaring.se). Dokumentet är uppdelat på två kapitel, första avser medicinsk specialkost och det andra anpassade måltider.

2 Anmälan av medicinsk specialkost och sjukvårdsintyg

Vid behov av medicinsk specialkost lämnas två underlag in till rektor varav ett är anmälan och det andra är ett kompletterande/styrkande läkarintyg. Läkarintyget ska utfärdas av läkare inom primärvård eller specialistvård. Rektor godkänner specialkost och lämnar kopior till köket som i sin tur bekräftar mottagandet med bekräftelseblanketten. Blanketten innehåller kontaktuppgifter till köket, kökspersonalen ska spara en kopia på bekräftelsen tillsammans med anmälan och intyg. Rektor lämnar bekräftelsen till vårdnadshavaren.

Vid sjukfrånvaro/ledighet ansvarar vårdnadshavare för att avboka specialkost under aktuell period till köket, på så sätt kan onödigt matsvinn undvikas.

3 Medicinsk specialkost

Med medicinsk specialkost menas avvikelser från normalkosten på grund av kostrelaterade sjukdomar, matallergier och/eller andra överkänslighetsreaktioner. För att förskolor/skolor inom Båstads kommun ska kunna servera säker och korrekt medicinskt befogad specialkost arbetar Båstads kommun efter nedanstående.

Rätt mat till rätt person

För att säkerhetsställa att förskolor/skolor erbjuder rätt medicinsk specialkost ska aktuellt sjukvårdsintyg som styrker behovet uppvisas. Detta för att säkerställa att barnet får ett korrekt omhändertagande med uppföljning för att kontrollera om allergin/överkänsligheten kvarstår eller har vuxit bort.

Laktosintolerans

Laktosintolerans är inte en sjukdom utan en ärftlig oförmåga att bryta ner laktos och sjukvårdsintyg för att bekräfta tillståndet utfärdas i regel inte (undantaget total avsaknad av laktas, vilket i så fall bekräftas av specialistvård). Eftersom laktosintolerans hos små barn generellt är ovanligt ska förskolor inom Båstads kommun ej erbjuda den typen av specialkost. Det är troligt att besvär med magen beror på annat, exempelvis sekundär laktosintolerans och då ska den primära orsaken utredas. I Båstads kommuns förskolor och skolor erbjuds mjölkfritt alternativ vid laktosintolerans.

4 Anpassade måltider

Med anpassad måltid menas anpassningar som verksamheten behöver göra med hänsyn till en persons behov/funktionsnedsättning. Denna riktlinje bemöter därmed inte anpassningar som verksamheten behöver göra på grund av en persons etiska eller religiösa skäl. För att förskolor och skolor inom Båstads kommun ska kunna erbjuda likvärdig och korrekt bedömd anpassad måltid arbetar kommunen efter nedanstående.

Identifiering av vem som har behov av anpassade måltider

Det är en utmaning för förskola/skola att identifiera vilka barn som har selektivt ätande i den utsträckningen att det klart påverkar näringsintaget och att en anpassning av menyn är nödvändig. För att möta barnets behov på bästa sätt önskas det därför att detta bedömas av vården alternativt av skolsköterska.

En stegvis anpassning av måltiden

Smakutvecklingen hos barn är en process som sker i olika takt där barnet gradvis lär sig uppskatta en mångfald av smaker. Att introducera och erbjuda barn varierad och näringsrik mat i tidig ålder skapar en grund för hälsa, välbefinnande och goda vanor att bära med sig genom livet. Det långsiktiga målet med anpassade måltider är att hjälpa barnet att äta så varierat som möjligt efter de förutsättningar som finns och minska risken för selektivt ätande på lång sikt. Måltiden inom skolverksamheten avser lunchen och fullt utbud av ordinarie mat erbjuds alltid. En stegvis anpassad måltid innebär att måltiden serveras på ett sätt som gradvis anpassas för att möta individuella behov och förutsättningar, nedan indelad i tre steg.

Figur 1. Pyramidmodell av processens tre steg

5 Tre-stegs processen

Steg 1. Tillgänglig måltidsmiljö – en bra måltidsupplevelse för alla

Enligt skollagen ska måltiderna i förskola/skola vara varierade och näringsriktiga. Måltidsmiljön är en grundläggande och avgörande faktor som påverkar barnets möjlighet till bra matvanor. Att i grunden erbjuda måltider som bygger på tillräckligt med *tid att äta*, *närvarande pedagogisk personal* och *god fysisk måltidsmiljö* är några av de viktiga parametrar som behöver finnas på plats för att så många som möjligt ska kunna tillgodogöra sig måltiden optimalt. Att dessutom involvera barnen/eleverna i utformningen av måltidsmiljön är en viktig aspekt för att skapa engagemang och medansvar. När de är delaktiga och har inflytande över måltidsupplevelsen ökar inte bara chansen att barn/elev äter upp maten utan också utvecklingen av en positiv inställning till den.

Vid uppföljningstillfället ställs/följs vanligen dessa frågor kopplat till steg 1:

- Hur trivs du i nuvarande måltidsmiljö?
- Har du tillräckligt med tid till att äta?
- Upplever du att något är utmanande vid måltiden?
- Vad skulle underlätta för dig vid måltiden?

Steg 2. Extra anpassningar – med uppföljning och utvärdering

En del barn har svårigheter att tillgodose sig måltiden och kan behöva anpassningar. I det här steget finns ingen oro för barnets långsiktiga hälsa kopplat till matvanorna. Detta är *anpassningar* som hanteras inom

förskolan/skolan och kan behöva samverkas med bland annat måltidspersonal. Rektorn är ansvarig för att anpassningen dokumenteras och följs upp. Utvärderingen sker minst en gång per läsår eller oftare vid behov.

Vid uppföljningstillfället ställs/följs vanligen dessa frågor kopplat till steg 2:

- Vilka anpassningar skulle underlätta för dig vid måltiderna?
- Vad funkar bra vid måltiderna (frukost, lunch, middag och mellanmål?
- Fungerar vissa dagar bättre än andra?

Steg 3. Särskilt stöd – med anmälan från vårdnadshavare

Barns rättigheter till en varierad måltid ska inte inskränkas av exempelvis bristande måltidsmiljö. Detta kan ge negativa konsekvenser för barnet på lång sikt. Men för vissa kan det vara av vikt att *anpassa matsedeln*. Vid detta steg är påverkan så pass uttalade att det har stor negativ inverkan på individens liv. Det gäller barn som på grund av fysiska, sensoriska, kognitiva, medicinska eller utvecklingsbetingade funktionsnedsättningar har stora svårigheter att tillgodogöra sig måltiderna. I detta steg anpassas matsedel i den mån det är möjligt, kökspersonalen tar inga beslut och frågor hänvisas till elevhälsoteamet och/eller rektor. Vid behov av anpassad matsedel så får vårdnadshavaren en blankett för anmälan av anpassad kost från rektor.

Rektor är ansvarig att med stöd av elevhälsoteamet och/eller barnets närmste pedagog göra lämpliga anpassningar. Anpassningar kan vid behov samverkas med andra yrkesgrupper som bedöms lämpliga, såsom måltidspersonal och vårdpersonal. Det är viktigt att barnet själv är delaktig i processen och att vårdnadshavare är involverade. Rektor är ansvarig för att anpassningen dokumenteras och följs upp. Utvärderingen sker minst en gång per läsår eller oftare vid behov. Om anpassningen, trots god måltidsmiljö, stöd runt måltiden och ändringar gjorda i matsedeln ändå inte fungerar kan ett samverkansmöte önskas mellan förskola/skola, måltidsenheten och specialistvården/primärvård.

Vid uppföljningstillfället ställs/följs vanligen dessa frågor kopplat till steg 3:

- Fungerar anpassningarna bra, något vi kan göra ännu bättre?
- Något som förändrats?
- Vad har du för önskemål framåt?

6 Slutord

Detta dokument är en riktlinje för hur Båstads kommun arbetar med specialkost och anpassade måltider, då lagtext delvis saknas gällande detta och denna målgrupp. Riktlinjen är utformad för att skapa en gemensam tolkning och hantering av specialkost och anpassad kost utifrån den kunskap som finns idag på området. Dessa riktlinjer och rutiner utvärderas kontinuerligt.

Dokumentansvar: Måltidsenheten

7 Referenser

www.spsm.se – sök ”Måltidsmiljö för barn och elever med NPF”

www.skolverket.se – sök ”Skolmåltiden – en viktig del av en bra skola”

www.kastochnaring.se – sök ”Kost & Närings nationella rekommendationer för hantering av specialkost och anpassade måltider i förskola och skola”

www.livsmedelsverket.se – sök ”Måltider i vård, skola och omsorg”

www.skolmatsakademin.se – sök ”Väl godkänt för skolmåltiden i grundskolan” ”Handbok för schemalagda luncher”

www.mattanken.se – sök i Erfarenhetsbanken efter ”Måltidsmiljö”